

Пуковник Фабрис Дида: Историја нас подстиче на сарадњу и ја ђредано радим на њеном унајређењу

Француски официри у Србији

Пријатељство које се чува

Сарадња два министарства је на одличном нивоу. Србија је земља са којом Француска највише сарађује у региону, а додатни импулс дао је споразум који су у априлу прошле године у Паризу потписали министри одбране две земље, истиче изасланик одбране Републике Француске у Београду пуковник Фабрис Дида.

Када су потпоручнице са француске војне академије Сен-Сир, Полин Ренон и Лисил Прост, у септембру прошле године дошле у Београд да присуствују свечаној промоцији нових потпоручника и првих потпоручница Војске Србије испред Дома Народне скупштине, број француских официра у Србији, на разним дужностима, повећао се на седам. Њихове боравке у Србији, различитог трајања, искористили смо да са свима поразговарамо, најпре о утисцима о сарадњи са српским колегама, затим о значају тог искуства за њихову будућу каријеру, и наравно о томе како су доживели Србију и људе овде.

– Била је то прекрасна свечаност која нам је отворила и обележила утиске о Србији – рекле су Полин и Лисил, које су у Београду остале до

почетка децембра у оквиру међународног семестра, облика наставе на завршној години школовања на Сер-Сиру, који најмлађи француски официри проводе у некој од страних земаља и на изабране теме пишу мастер радове.

Француски изасланик одбране у Србији пуковник Фабрис Дида, с којим смо разговарали у његовом радном простору у згради Амбасаде Француске, објашњава да су у Србији већ пар година двојица официра у функцији саветника, потпуковник Лоран Вондершер у Управи за обуку и доктрину (J-7) Генералштаба и потпуковник Дамјен Пароа у Војној академији. Мајор Александер Ноел је у Центру за мировне операције где у заједничком раду са колегама усавршава српски језик, а заставник Лора Емар је у Амбасади помоћник изасланика одбране.

– Сарадња два министарства је на одличном нивоу. Србија је земља са којом Француска највише сарађује у региону. Годишњи буџет је за две последње године био 400.000 евра. Додатни импулс сарадњи дао је споразум који су у априлу прошле године у Паризу потписали министри одбране две земље – истиче пуковник Дида.

За њега је Београд најважније место које је могао добити у региону. Био је, каже, веома задовољан што је то постигао и свој боравак у главном граду Србије сматра логичним наставком вишегодишњег искуства у региону. Био је официр за везу SFOR-а у Републици Српској, затим у хрватској Штабној школи, онда изасланик одбране у Скопљу. Два пута је био у саставу KFOR-а, чијим је Оперативним центром и управљао.

Историјско сећање

Чврсти темељ сарадње Србије и Француске је ратно савезништво и пријатељство два народа створено током Првог светског рата. Пуковник Дида наглашава да се том светлом периоду увек треба враћати, чувати то вредно историјско сећање и градити нова пријатељства.

У прилог томе је и недавно подсећање у Француској на стоту годишњицу прве званичне посете Француској краља Петра Првог Карађорђевића. Тим поводом је у Паризу, у близини Јелисејских поља, у авенији која носи име српског краља, постављена спомен-плоча са натписом: „Краљ Петар Први од Србије (1903–1921). Сенсирски ђак, демократа, пријатељ Француске, модернизатор Србије, херој ослободилац. У част стогодишњице његове посете Француској (1911–2011)“.

Свечаности је присуствовао и амбасадор Србије у Француској, др Душан Батаковић, који је иницирао ово подсећање, а градоначелник Осмог арондисмана у Паризу, Франсоа Лебел том приликом је рекао да је „откривање плоче од интереса за француско-српско пријатељство, Србију, Француску, али и Европу, јер Србија представља део Европе“.

Кнез Петар Карађорђевић, Карађорђевићев унук, живео је у Француској у изгнанству од 1858. године, где је за-

– Читаво то искуство употпуњује моје знање из области међународних односа – каже пуковник Дида. – Случај Србије је веома интересантан, имајући у виду посебан став према НАТО-у. У питању је изузетак, будући да су се све друге земље источне Европе ослањале на НАТО како би се приближиле Европској унији. То није случај са Србијом која је директно усмерена на ЕУ, укључујући нарочито резултате који су остварени у области одбране.

У развијеној сарадњи са Србијом, током прошле године помаци су урађени у области обуке и развијања заједничких пројеката наоружања.

– У области развоја наоружања први састанак имали смо у Паризу. У питању је размена стручњака и олакшавање контаката између наших војних индустрија. Надамо се да ће се ови односи још више развијати, нарочито снабдевањем француских снага експлозивом и муницијом од српске одбрамбене индустрије – наводи пуковник Дида и подсећа на мање познату чињеницу да је осамдесетих година прошлог века актуелан био заједнички пројекат производње борбеног авиона.

Што се обуке тиче, настављена је вишегодишња традиција усавршавања српских официра у Француској. Управо је одређен десети српски официр који ће током 18 месеци похаћати курс на Ратној школи у Па-

ризу. Организују се и краће обуке на високом нивоу, а ове године то ће бити у области Менаџмента програма наоружања и Програма личности будућности.

– Све више усмеравамо наш рад ка Заједничкој безбедносној и одбрамбеној политици – наставља пуковник Дида. – Прва етапа је било укрцавање двојице српских официра на фрегату Флореал у оквиру операције EUNAVFOR ATALANTA на сомалијским обалама. У плану је да то поновимо и у 2012. години. Овде у Београду, у децембру, заједнички са Министарством одбране Србије и ISAC Фондом организовали смо семинар о ЗБОП-у, током кога је начелник Канцеларије Делегације за стратешка питања француског Министарства одбране одржао предавање у Школи националне одбране, а затим и у Дому војске за ширу публику.

Пошћипуковник Лоран Вондершер
Часћ ми је да радим са колегама и пријатељима у Војсци Србије

Наши саговорници испред Сјоменика захвалности Француској на Калемегдану

вршио војну школу у Сен Сиру и учествовао у рату Француске против Пруске 1870. године. Када је као краљ Србије посетио Француску 1911. године од француског председника добио је споменицу за учешће у том рату.

За многоструке савезничке везе израђене током Првог светског рата, а посебно заједничку борбу српско-француске војске на Солунском фронту под командом генерала Франше д'Епера, Београд је 1921. године, као једини град ван Француске, добио орден Легије части.

Сведок пријатељства је и Споменик захвалности Француској на Калемегдану. Скулптура у бронзи, рад вајара Ивана Мештровића, приказује жену која држи мач, што симболише Француску која јуриша у помоћ Србији. Са источне стране је рељеф жене која седи, оличење Сорбоне и просветне помоћи српској омладини у току и после рата. Подизање споменика, 1930. године, финансирано је добровољним прилозима Друштва пријатеља Француске и Друштва некадашњих ђака француских школа.

У Француској бројне улице носе име краља Петра, симбола српског страдања и ратних победа. У част оцу и сину, краљу Петру и његовом сину краљу Александру, који је убијен у Марсеју 1934. године, у Паризу је 1936. године подигнут споменик на почетку Булоњске шуме. А у Орлеану, на споменику краљу Петру, постављеном исте године, пише: „Сећање на Петра I од Србије, потпоручника у Легији странаца 1870. године, пруског затвореника који се ослободио и поново заузео своје место у борби“.

Нови мостови

На такве историјске везе, наглашава пуковник Дида, треба се подсећати увек, „јер су оне велика инспирација за све будуће мостове сарадње, које и данас са успехом градимо“.

Свој допринос томе даје и потпуковник Лоран Вондершер, који се заједно са српским официрима у Управи за обуку и доктрину (Ј-7) Генералштаба Војске Србије највише бави управо питањима доктрине.

– Доктрина представља формално изражавање војне науке, мишљења, искуства која оружане снаге прихватају као релевантне не само за текуће или будуће операције, него за обликовање једне модерне и успешне војске – дефинише област којом се интензивно бави потпуковник Вондершер, с којим смо разговарали у његовој канцеларији у Топчидеру, украшену и француским и српским знамењима.

Он истиче велика искуства оружаних снага Француске у тој области, а Ј-7 је један од важних центара где се обликује процес трансформације Војске Србије.

– Главна мисија ми је да објасним наше концепте, како и зашто то урадимо, да предложим прилагодљива решења у области доктрине, обуке и симулације. Широка је лепеза тих зада-

Потпуковник Дамјен Пароа

Велико искуство је радити у војсци у процесу професионализације

така, предавања током колективне обуке старешина, припрема правила и приручника, праћење српских делегација у Француској итд. У овој години фокусираћемо се на два циља: успостављање концепта примњених искустава (научене лекције у НАТО-у) и развој концепта генерисања снага.

Потпуковник Вондершер наглашава допринос свог претходника, пуковника Николаса Јовановића, који је отворио простор за искрену и добру сарадњу коју и он има са официрима у Ј-7.

– Велика ми је част да сам део овог тима, да радим са колегама и пријатељима, јер Војска Србије се суочава са великим изазовима, поготово ако имамо у виду интензивирање сарадње са Европском унијом и учествовање у будућим операцијама.

Модернизација војске

Саветничка улога француских официра у другим армијама део је вишедеценијске традиције коју подржава и финансира Министарство спољних послова Француске. У тој улози је око 300 официра у армијама широм света, а таква сарадња започета је са Војском Србије пре три године.

Потпуковник Дамјен Пароа, официр оклопних и механизованих јединица, експерт за информационе системе, системе командовања и за симулације, на Војној академији ради на пројекту усвајања симулација за обуку официра свих нивоа. Реч је о програму JANUS, софтверу за конструктивну симулацију који је Француска развила и користи га у оквиру тактичке обуке за официре и подофицире у Школи за родове војске и у јединицама Копнене војске.

Центар за симулације и учење на даљину у Војној академији отворен је крајем 2010. године, а опремљен је савременом рачунарском опремом и софтвером који омогућава израду аудио, визуелних и других мултимедијалних материјала. У оквиру њега су и звучно изолована соба за снимање звука, соба за обраду аудио и визуелног материјала, као и учионица са 12 места. Још једном донацијом Француске, 2008. године, Катедра за стране језике која је намењена како кадетима, тако и припадницима Министарства одбране и Војске Србије, опремљена је најсавременијим помагалима за учење страних језика.

– Биланс сарадње је веома позитиван и охрабрујући – оцењује потпуковник Пароа. – Прву годину карактерисала је техничка специјализација екипе центра JANUS (мисије асистенције у Београду и стажирања у Француској), затим посета школама и центрима JANUS у Француској, као и технички и педагошки експерименти у оквиру Војне академије у Београду. Претходну годину обележило је развијање тактичких вежби и стварање базе података са српским материјалом у циљу прилагођавања JANUS-а потребама Војне академије, на чему ће се радити и током ове го-

дине. Редизајн програма је одобрен како би се добило више места за обуку помоћу симулације.

Он напомиње да ће већ од марта 2012. године бити постављен и други софтвер, OFP – Operation French Point, као додаток JANUS-у у корист тактичке обуке кадета и капетана свих родова Војске.

– Велико искуство је радити у војсци у процесу професионализације – истиче потпуковник Пароа. – Научи сам и сам много, упознао нове људе, ваше традиције, вредности... Знам ваше проблеме из прошлости, али знам и ваше амбиције у будућности. У њима ћете сигурно успети! А за мене је живот и рад у Србији, као и упознавање разноликог и обогаћујућег света људи који живе ван матице, у амбасадама, богато искуство које ће му омогућити да будућим функцијама приступам са више спокоја и са више професионалних компетенција.

Учење српског

Потпуковник Пароа је искористио боравак на Војној академији да посећује часове српског језика, а задовољан је што је и његова породица, која је с њим у Београду, веома задовољна боравком овде и могућношћу да упозна Србију и регион.

За разлику од двојице старијих колега, мајор Александер Ноел је у Србији само шест месеци на усавршавању српског језика. Он је претходно две године учио српски на универзитету у Паризу, а боравак овде је пракса коју обавља у Центру за мировне операције. То је права средина за њега, јер је током двадесет година каријере учествовао у разним иностраним мисијама, нарочито у бившим француским колонијама у Африци.

– Моја мотивација је утолико већа, јер ми је ова сарадња веома занимљива, а са младим српским официрима имам прилику да поделим искуства из мировних мисија – каже мајор Ноел. – Неки су били у Африци коју добро познајем. Радимо заједно на праћењу учешћа у операцијама и упућивању нових војних лица и јединица у мисије, као што ће бити скори одлазак јединице у Либан. Свакодневни рад омогућио ми је успешно испуњење циља мог бо-

равка. Учење језика је успешније ако се бавите широким спектром тема, а овде сам доста научио и о српској култури, начину живота, обичајима и наравно о српској војсци некад и сад.

Шарм Београда

Замолили смо потпоручнице Полин Ренон и Лисил Прост да нам пошаљу своје мастер радове које ће писати на изабране теме и обећале су. Лисил ће писати о Стратешкој култури Србије, а Полин о Интеграцији расељених лица у Србији.

Потпоручница Ренон је на обуци у Првом батаљону Специјалне војне школе Сен Сир, а потпоручница Прост је на завршној години на Војној акаде-

Мајор Александер Ноел

Са младим српским официрима имам прилику да поделим искуства из мировних мисија

мији Сен Сир, са циљем, како каже, да постане шеф секције након једне године специјализације.

За њих је овај међународни семестар изванредна могућност да студирају и проведу три месеца у иностранству, у било ком делу света. Омогућава им да током културног и лингвистичког прилагођавања, прошире знања и упознају земљу. Србију су доживеле као „младу државу“, али богате историје и културе, са јаким пријатељским осећањима за Француску, а Београд им је сличан осталим западно-европским градовима. Лисил каже да он притом „чува свој шарм и историју“.

Њихово лепо мишљење о Србији и њеним људима дели и заставник Лора Емар, помоћник изасланика одбране у француској амбасади у Београду. Задовољна је и професионалним искуством јер има могућност да ради у бројним областима.

– Сигурна сам да ће ове три године које ћу провести у Србији бити веома значајне за моју будућу каријеру – каже Лора Емар.

Некад, сад и убудуће

Пуковника Фабриса Диду подсетили смо да пријатељске везе два народа и две државе датирају још из 13. века, када је краљ Урош довео у Србију принцезу Јелену Анжујску, мајку краљева Драгутина и Милутина. Поменули смо и да је француски председник Жискар Дестен, када је седамдесетих година посетио Београд, подсетио Тита да те везе потичу још од Косовске битке, када су се, на вест да је убијен цар Мурат, у Паризу огласила звона на катедрали Нотр Дам.

– Историја нас подстиче на сарадњу и ја предано радим на њеном унапређењу. Волео бих да још више могу да путујем ван Београда. А центар града заволео сам нарочито када сам се пре неколико месеци преселио и сада живим у близини француске амбасаде, која се налази на фантастичном месту крај Кнез Михајлове и Калемегдана, а и сама је једно предивно здање које, као и Споменик захвалности Француској, показује значај који моја земља придаје односима са Србијом – каже пуковник Фабрис Дида.

За потпуковника Вондершера, Србија је отворена за светске утицаје и „као Французу много ми се свиђа“.

– Србију, за мене, симболизују истовремено слике Надежде Петровић, фреске манастира Студенице, зидине Смедеревске трвњаве, мирис Дунава на Дорћолу, укус једне дуњеваче... Овде се сусрећу Исток и Запад и такав дух осећам на улицама, у парковима, кафанама... Мој омиљени тренутак је недељом, на Калемегдану, кад залази сунце – већ носталгично каже потпуковник Вондершер и додаје да је њему ово искуство од користи за будућност, не само у Француској него и у Србији?

На упитан поглед одговара: *Ако Бог да, намеравам да једног дана будем војни изасланик Републике Француске у Београду.* ■

Раденко МУТАВЦИЋ